

VEČ OD ŽIVLJENJA

ZGODBE IN ZGODBICE

Med zgodbami in zgodbicami je seveda velika razlika. Zgodbe se namreč dogajajo na filmu. Dogajajo boljše ali slabše, vendar po pravilu velike zgodbe (celo kadar so „povsem navadne zgodbe“). K velikim zgodbam sodijo velika imena in velike produkcije — in preden se zavemo, je film resničnejši od resnice, če je resnica zadnja želja (to je kljub dvoumnosti treba razumeti na en sam način: pravi); usodnejši od smrti, ki si jo (eventualno) izmisli, ker jo je s filmom lažje (in morda lepše) dočakati; dalj od domišljije, kadar vidi kakšen smisel in še zlasti, kadar vidi nesmisel; in celo, kadar ju ne vidi; večji od življenja, ker ga ne posnema, ampak — recimo — opravlja (kakor se opravlja posel).

Če je torej film večji od sveta, v katerem nastaja, kaj je potem filmski festival? Vsekakor manj (film je večji tudi od filmskega festivala). Je priložnost, da si ogledamo lepe ljudi, lepo življenje in navsezadnje tudi lepo misel. Lepih podob ne; ta pojem je v filmski umetnosti na ravni ethnoi (to raven bomo kmalu natančneje opredelili). Potem je priložnost za večerne premiere in promocije velikih, dragih ali uglednih produkcij. Filmski festival je gala prireditve, kjer imajo novinarji in podobna svojat poseben status samo zato, da bi delali zanj (pisali o njem, ga jemali za referenco, mu dvigali ceno, s tem pa tudi ceno posredovanih informacij). Toda berlinski festival je bolj delavnica (workshopping) in priložnost za srečanje produkcijskih in programskih interesov. To je pravzaprav tudi najbolj racionalno jedro dogodka, kakršen je festival: srečanje filmskih delavcev, produkcijskih skupin, distributerjev, nadebudnih producentov, raznih selektorjev, estetov, spremljevalcev itd. Po drugi strani pa festival ni le priložnost za različna srečanja, marveč tudi srečanje različnih priložnosti, ki izhajajo iz festivalskega koncepta. Ampak le priložnosti — delo je seveda še vedno treba opraviti.

Zvezde večinoma zasijejo v priložnostnem hommagu ali kultu. Ali pa živijo v Berlinu. Malo naprej vas čakajo trije celostni pregledi. Ne zato, da bi jih primerjali, ampak da bi dobili celostno predstavo o programu vsaj dela festivala in da bi bolje izkoristili veličanske, včasih tudi nepotrebne kupe papirja, ki jih festival dnevno distribuira obiskovalcem. V prvem bodo navedeni vsi celovečerni igrani filmi iz tekmovalnega programa, v drugem tisti zunaj konkurence. (Sami se boste prepirali, ali vam ta informacija kaj koristi.) V oklepaju za izvirnim naslovom je prevod (kadar je potreben), v oklepaju za imenom režiserja in letnico izdelave pa zadnja celovečerna igrana filma, ki ju je pred tem posnel (ali posnela) — če jih je toliko. Tretji bo pregled „filmov na listu papirja“ oz. tistih filmov, ki so o svoji navzočnosti na festivalu sporočali s ceneno fotokopirno informacijo, in sama ta informacija ali vsaj njen odlomek ali povzetek. Četrty pregled ponujajo fotografije — le-te torej ne gre gledati kot ilustracije besedila, marveč kot

njegov samostojni del. Peti pa ni del tega besedila, ampak ga objavljamo posebej, in ni pregled filmov, marveč predstavitev enega od številnih avtorjev, ki se bolj ali manj redno pojavljajo na berlinskem festivalu.

LOČITEV

V pregledih torej ne gre za izbor, ki ga po navadi implicitno napravi pisatelj. Sestavljeni so povsem mehanično (lahko rečete, da predstavljajo okvirje, znotraj katerih bi bil kakšen izbor sploh mogoč). Na svoj način gre za filme z nasprotnih koncev festivala. Toda tak izbor — celo s svojo odsotnostjo — postavlja tudi omejitve. Oglejmo si nekatere.

Opuščen je normalen pisateljev osebni izbor. Kajti nekateri filmi seveda nanj naredijo močnejši vtis kot drugi. Na kratko, bolj so mu všeč ko drugi. Karkoli si mislimo o pisatelju — če že beremo njegovo pisanje o filmih, potem vedno trčimo ob filme, ki jih izbere in se prepletajo z neko njegovo osebno zgodbo — kupujemo njegove osebne vtise. Čeprav je v tem past (namreč, všeč so mu lahko iz razlogov, ki presegajo sam film — z drugimi besedami, film je večji tudi od samega sebe — ali pa mu iz podobnih razlogov niso všeč), je izostreni kritični pogled vendarle pomembno merilo vrednotenja v kulturnem okolju. Kljub dobro znane mu dejstvu, da noben pogled ni tako zlahka korumpiran kakor kritični, nikakor ni zane-marljiv in nepotreben. Zanesljiv je toliko, kolikor je dosleden, ne kolikor je nepristranski.

Drugič (in hkrati v potrditev korumpiranega kritičnega pogleda), pisatelj je goljufal: dosledno je metal stran papirje, ki jih je dnevno distribuiral Mednarodni forum mladega filma, ker so bili samo v nemščini, medtem ko so bile v katalogu informacije o teh filmih tudi v angleščini. Zaradi tega je zadnje poglavje krajše za okoli petdeset filmov. Nekateri papirje je najbrž zgubil. In vsi morda ne spadajo strogo k festivalu (morda so se kateri primešali), vsaj formalno ne, čeprav je v času festivala berlinski filmski dogodek brez razmerja s festivalom malo verjeten.

Tisto, kar v tem izboru manjka, bi bili za nekatere, s kakšnega drugega vidika, pa morda nasploh šele res pomembni filmi: npr. o ekoloških problemih ali akcijah (**Antarctica Project**, Axel Engstfeld 1988) ali o etničnem vprašanju, ki je zelo občutljivo in najmanj dvolično. Na eni strani je film ne le večji od sebe, marveč je večji tudi od etničnega filma, saj je *industrijski* nič manj ko *kulturni* produkt, in je ethnos (kot predindustrijski produkcijski način) s prvim udarcem presežen. Na drugi strani, filmi iz neznanih ali zaprtih dežel (Korejski mali a neodvisni film, izbor Zveze sovjetskih filmskih delavcev, baltiška retrospektiva), program indijskega filma, program avstralskega filma, hommage Totoju, novi nemški film itd. imajo seveda zelo opazno etnično razsežnost; skupaj z vprašanjem ženske in gayev, vztrajanjem pri problematiki holokavsta, judovskim vprašanjem in vsemi tistimi vprašanji, ki jih

je mogoče iz judovskega izpeljati, pa imajo nesporno *skupno* razsežnost manjšinskega vprašanja. Stopnja civiliziranosti pa se ne meri s tem, kako (daleč) je ethnos presežen (nasprotno: v številnih primerih gre ravnno za rekonstitucijo ethnoi, v nekaterih redkih primerih celo postindustrijsko oz. postnacionalistično; ta rekonstrukcija je napredna, če sodeluje pri vprašanju manjšinske problematike, tj. pri vpeljavi ali problematizaciji systemskega razmerja med manjšinami in z večino, konservativna, če pomaga pri postavljanju mej, ki bodo „ohranile pridobljeno“, in — blago rečeno — nevarna, če se uporablja za realizacijo mej oziroma „zagotavljanje čistosti“), marveč kako je *vračunan* v veliko pomembnejši diskurz ali posel; z drugimi besedami, po svoji vrednosti v izmenjavi kulturnih interesov, o kateri se sporazumemo.¹

Razpon teh interesov je ogrožen: tu so analize nasilja (**Beirut: The Last Home Movie**, Jennifer Fox 1987; **Bani, Michi, Renato & Max**, Richardo Dindo 1987; **Dogura**, Tashio Matsumoto; **Imagen latente**, Pablo Perelman 1988; **The Time Is Now**, E. Schreiber in R. Richter 1987), divje travestije žanrov (**La comédie du travail**, Luc Moullet 1987, **Rorret**, Fulvio Wetzl 1987), do čiste nekonvencionalnosti (2 video programa, George Kuchar 1986—88, **Pabo Sunon**, Lee Chang-Ho 1983), ekstremnih osebnih usod (**Der Indianer**, Rolf Schübel 1988) in tako naprej (**Eyes on the Prize. America's Civil Rights Years 1954—1965**, šest filmov v produkciji Henryja E. Hamptona).

Nekaj čisto posebnega je **Friendship's Death** (Smrt Prijateljstva), Peter Wollen 1987. Zgodba o ekstraterestričnem bitju med aktualnimi palestinskimi boji in duhoviti dia-

¹ Slovenski pisatelj so s svojo interpretacijo, kaj pomeni „slovenski“ v nazivu društva pisateljev, sprožili svojevrstno kontroverzo. Razložili so, da sintagma „slovenski pisatelji“ pomeni pisatelje, ki so slovenske narodnosti. Temu so ugovarjali predstavniki manjšin in predlagali, da bi bilo društvo omejeno na slovensko državo enoto.

Kontroverza je v tem, da noben od gornjih kriterijev ni strokoven. Prvi zgolj obmejuje stroko z nacionalno pripadnostjo strokovnjaka. Potemtakem je, denimo, tudi družinska pripadnost relevantnejša od strokovne vrednosti; resnična nevarnost pa je v tem, da postavi interese „krvi in zemlje“ nad strokovne. Drugi kriterij zadeva artikulacijo državljskih interesov, kar v naših okoliščinah ni odveč, je pa na naloga državnih institucij (seveda državne institucije te naloge ne opravljajo ali vsaj ne dobro). Predlog bi bil legitim tudi s strokovnega stališča, če bi se sporazumeli, da je predmet obravnavane stroke *pisarje*. Vendar se o tem niso sporazumeli.

Opuščeni strokovni kriterij je tako rekoč ves čas pred nosom in neopažen (z izjemo J. Vogrinca in L. Krefta). Zanimivo: gre prav za tisti kriterij, ki bi, če bi veljal, vračunal ethnos, vrhu tega pa bi se v nekako dobesednem pomenu šele z njim načela problematika skupnega jezika. Predmet te stroke je seveda *jezik* in njene meje so hkrati meje jezika. Zato bi morali za kriterij postaviti, da pisatelj piše v slovenščini — ali kako drugače pomembno prispeva k njej.

logi. V njem nastopa, ladies and gentlemen, Tilda Swinton.

Travmatska dialektika želje: **Ostia**, Julian Cole 1987 (kratki igrani), o Pasolinijevi smrti, ali natančneje, o fanztaziji (Pasolinijeve) smrti. V vlogi PPP nastopa Derek Jarman.

TEK ZA MEDVEDOM

Ground Zero (Nulta zemlja), Michael Pattinson 1987 (*Street Hero, Just Friends*). Sne-malec Harvey Denton se zaplete v medna-rodno politiko in akcije skrivne službe. Vse poti peljejo nazaj v petdeseta in šestdeseta leta, k testiranju britanske atomske bombe v Avstraliji. Na površje pride trideset let star umor: najdejo truplo Harveyevega očeta. Carl je takrat snemal teste in vsi so mislili, da je utonil. Harvey poizveduje in se zaleti v zid molka; zaradi tega mu sledijo in grozijo. Iskanje resnice se spremeni v iskanje izgubljene filmske role, ki si jo tudi britanska in avstralska skrivna služba močno že-lita najti...

La Deuda interna (Notranji dolg), Miguel Pereira 1987 (debut). Zgodba se dogaja ne-kje daleč v severnozahodni Argentini. Veronico Curz je sirota in v trdem okolju ga vzgaja babica. Dolgočasno otroštvo se spremeni s prihodom učitelja, ki namerava ponovno odpreti vaško šolo. Zadene ju pri-jateljstvo, ki zbudi fantovo naravno rado-vednost in potrebo po naklonjenosti. Ven-dar tragični dogodki, ki jih povzročijo neusmiljeni diktatorski režim in dosežejo vrhu-nec v falklandski vojni, ne prizanašajo niti oddaljeni vasi niti Veronicovim sanjam.

Komissar, Aleksandr Askoldov 1967/87 (de-but). Prizorišče je Rusija leta 1922, v času državljanske vojne med rdečimi in belimi. Rdeč odred je zavzel neko južno mesto-ce. Na ukaz komisarja, ki je v visoki nosečno-sti, ustrelijo dezerterja. Približajo se beli in odred se umakne iz mesteca, ona pa mora ostati. Otrok pride na svet pri veliki družini judovskega rokodelca. Skupen strah pred grozečim pogromom in krutostjo belih spremeni začetno sovražnost v občutek so-lidarnosti. Komisar zaupa otroka judovski družini in se odpravi za svojim odredom.

Av zamani (Lovna doba), Erden Kiral 1988 (*Hakkari' de bir mevsim, Ayna*). Pisatelj Ya-zar, ki so mu pravkar umorili prijatelja, ugo-tavlja, da je čisto brez koristi še naprej pisa-ti ali karkoli drugega, ko pa teror in politični fanatizem zahtevata vsak dan nove žrtve. Zapusti veliko mesto in se vrne v otoško vas, kjer je odrasel — na videz daleč od ide-oloških konfliktov. Zatopi se v spomin na pogovore, ki jih je imel z umorjenim prijate-ljem profesorjem. Sčasoma s pomočjo ov-ljele gospodinje, ki ga vzljubi, in prijatelja iz otroštva dobi novo življenjsko moč. Ampak nenadoma mora pričevati brutalnemu umoru — tukaj na otoku. Naj sede k pisal-nemu stroju? Bo sam postal naslednja žr-tev političnega terorja?

Einer trage des anderen Last (Nosite drug drugega bremena), Lothar Werneke 1987 (*Eine sonderbare Liebe, Blonder Tango*). Narod je mlad, konflikti veliki. V dvopostelj-ni sobi sanatorija za jetične bolnike z atmo-

LANDLORD BLUES (CELOV. IGR. FILM), REŽIJA JACOB BUREKHARD

SIGN O'THE TIMES (CELOV. DOK./IGR. FILM), REŽIJA PRINCE

HAIRSPRAY (CELOV. IGR. FILM), REŽIJA JOHN WATERS

sfero kakor v Čarobni gori se po nenavadnem naključju — oziroma zdravniškem navodilu — znajdeti nasprotnika. Mladi inšpektor ljudske milice Josef Heiliger takoj obesi na steno sliko svojega soimenjaka in junaka Josipa Stalina. Z grozo odkrije, da nad posteljo sostanovca, protestantskega vikarja Huberta Koschenza visi drug junak: Jezus Kristus. Kmalu je ves sanatorij zapleten v njune ideološke debate in šele z eno smrtjo, enim žrtvovanjem in veliko razumevanjem se lahko nasprotnika odpreta za poglede drugega.

Hong gaoliang (Rdeče sorgino polje), Zhang Yimou 1987 (debut). Provinca Shanxi na južnem Kitajskem, v tridesetih letih. Rdeča je barva vinu podobnega žganja, ki ga pridobivajo iz sorge (sorghum vulgare: vrsta sladkornega trsa); rdeča je barva deviške krvi, ki je tam prelit; rdeča nosilnica za nevesto in njen rdeč čevelj; rdeča je barva zemlje, na katero kaplja kmetova kri. Pripovedovalec posreduje burno in vznemirljivo zgodbo o svoji babici, ki se je za ceno osla poročila z gobavim vinskim trgovcem, a jo je ugrabil njen glavni nosač in tako je postala gospodarica cvetoče žganjekuhe na južnem podeželju, v svetu, kjer vladajo rokovnjači in ki ga kasneje podjarmijo brutalne japonske zasedbene sile.

Life Classes (Šola življenja), William D. MacGillivray 1987 (*Aerial View, Stations*). Kanadsko mesto. Mary Cameron živi preprosto: dela v očetovi lekarni, skrbi za svojo staro mater in slika. Dokler ne zanosi z Earlom, nekdanjim tihotapcem alkohola in zdaj podjetnikom s piratsko kabelsko TV. Noče se poročiti z njim; preseli se v Halifax. Čeprav je življenje trdo, se vraste v novo okolje. Spoprijatelji se s punkovsko študentko umetnosti Glorio, ki jo pregovori, da pozira za učne akte. Risati prične svojo hčer in potem sebe in tako se ji odpre pot k samoizpolnitvi. Ko jo Earl spet najde (s svojim satelitskim krožnikom ujame umetniški „happening“ v primalni terapiji), je že dovolj močna, da spremeni tudi njega; domov se vrne kot nova ženska.

Broadcast News (TV dnevnik) James L. Brooks 1987 (*Terms of Endearment*). Scenerija te satire o medijskih vrednotah je napovedovalnica TV postaje v Washingtonu. Spreten samotar Tom Grunick, izkušen poročevalec Aaron Altman in zagnana, energična producentka Jane Craig so ves čas v akciji, zasvojeni s stresom, posvečeni karijeri — in ujeti v čustveni trikotnik. Jane ljubi Toma, a sovraži njegovo delo, Aaron ljubi delo in Jane, a sovraži Toma. Tudi Tom ljubi Jane, in sebe ljubi toliko, kolikor ga ljubi njegovo občinstvo. Kako uskladiti zasebna življenja in poklicne ambicije?

Walker, Alan Cox 1987 (*Sid and Nancy, Straight to Hell*). Nicaragua leta 1855. Po prezgodnji smrti zaročenke Ellene v Tennesseeju rojeni avanturist William Walker, ki ga finančno podpira bogataš Cornelius Vanderbilt, z misionarskim žarom prikoraka v Nicaragua na čelu najemniške tolpe 85 mož in se razglasi za predsednika. Po dveh letih ga izženejo iz dežele in vladavina nje-

gove trde roke se konča. Ta nadrealistična, a resnična zgodba o zgodnji ameriški intervenciji v Srednji Ameriki se konča z Walkerjevo skrivnostno napovedjo: „Morda mislite, da bo napočil dan, ko bo Amerika pustila Nicaragua pri miru; povem vam, da tega dneva ne bo.“

Theofilos, Lakis Papastathis 1987 (*O Kairos ton ellinon*). Grški ljudski slikar Theofilos Hadjimikhail, rojen leta 1868 na otoku Lesbosu, se je tako identificiral s tradicijo, da je nosil le grško narodno nošo, imenovano „fustanella“. Njegova identiteta in slikanje sta imela korenine v „stari“ Gračiji — od Aleksandra Velikega do bojevnikov za narodno neodvisnost iz zgodnjega devetnajstega stoletja. Theofilos si je brezkompromisno prizadeval, da bi ohranil grško kulturo pred grozečimi tujimi vplivi, in je razvil svoj lasten, zelo izviren umetniški slog. Za življenje je prejel malo kritičnih priznanj in je postal slaven v tujini šele po smrti leta 1934.

Yasemin, Hark Bohm 1987 (*Der Fall Bachmeier, Der kleine Staatsanwalt*). Samozvestna sedemnajstletna Yasemin živi v Hamburgu. Mimogrede zavrne prvi poskus študenta Jana, ki si hoče pridobiti njeno naklonjenost. Toda rdečelasi Jan se zalubi v lepo dekle. Z veliko domišljije in humorja ji poskuša zbuditi zanimanje zase. Yasemin doživlja prvo ljubezen. Vendar se tudi vse bolj zaveda nečesa, kar je bilo doslej drugotno: da je hči iz turške družine. Ljubeči in veseli oče postane neodobravajoči despot, ki skrbi za hčerino čast. Janu vzame kar nekaj časa, da razume problem nasprotujočih si čustev, s katerimi se sooča Yasemin. Da bi se rešila iz te situacije, bo morala poiskati doslej neznane izvore energije.

Les Possédés (Besi), Andrzej Wajda 1987 (*Eine Liebe in Deutschland, Kronika wypadkow milosnych*). Wajdova filmska adaptacija Dostojevskega pripoveduje o tolpi mladih revolucionarjev v provincialnem ruskem mestu okoli leta 1870. Fanatični vođa Pierre ponuja zlega mladega aristokrata Stavrogina za novega Mesijo; njegovi pristaši se infiltrirajo v mesto in razvnamejo delavski razred. Le Šatov noče opustiti humanosti in ideala svobode. Da bi se bolje povezali, se aktivisti odločijo umoriti Šatova. Njihovim dejanjem sledi teror, zmeda in razsulo.

Birkin double jeu Varda I: Jane B. par Agnès V., Agnès Varda 1987 (*Lion's Love, Sans toit ni loi*). Filmski portret večstranske igralka Jane Birkin. Izraz „večstranski“ se nanaša na fikcije in obdobja v njenem življenju, na sam ta kolaž o očarljivi igralki in na Jane samo. Jane je za Agnès Varda idealna figura: plastična in spremenljiva, a tudi zelo iskrena in naravna.

Phera (Vrnitev), Buddhadeb Dasgupta 1987 (*Sheet grishmer smriti, Andhi galli*). Zadnji potomec stare, plemenite družine Sasanka živi v razpadajočem dvorcu v zakotni vasi. Je nadarjen umetnik: piše, producira in igra v Jatri, tradicionalnem bengalskem ljudskem gledališču. Toda svet je ozkosrčen in zloben. Žena Jamuna odide z drugim mo-

škim; njegov edini prijatelj je služabnik Rashu. K njemu pride živet Jamunina ovdovela sestra Saraju s sinom Kanujem in Sasanka jo prične spolno izkoriščati. Ta ljudo-vražni oklep razbije deček Kanu, ki ga prevzame Sasankov čudežni gledališki svet.

Matka Królów (Mati Król), Janusz Zaorski 1986 (*Baryton, Jezioro Bodenskie*). Trideseta leta na Poljskem. Lucja Król je delavska vdova, ki si prizadeva vzrediti svoje štiri sinove. Čeprav sama ni komunistka, se zaradi svojega najboljšega prijatelja dr. Lewena zaplete v komunistično gibanje; in ko je gibanje prepovedano, ga skrije v stanovanju, ki postane skrivno zbirališče. Ko izbruhne vojna, izgine sin Klemens, ki je postal komunist. Po vojni se vrne kot častnik v ljudski armadi; medtem tudi drugi sin Roman vstopi v partijo in začne politično kariero. In potem pride nasilje Stalinove dobe. Zgodbe matere Król je zgodovina tragične usode poljskih komunistov v treh za Poljsko ključnih obdobjih.

Birkin double jeu Varda II: Kung Fu Master, Agnès Varda 1987. Ženska blizu štiridesetih se strastno zalubi v fanta, ki je komaj čez petnajst in zaljubljen v video igre. Ta zgodba je še ena priložnost za portret Jane Birkin. Posneta je bila v njeni hiši z njenimi hčerami in sinom Agnès Varda.

Jarrapellejos, Antonio Giménez-Rico 1987 (*Vestida de azul, El disputado voto del señor Cayo*). La Joya, Estremadura, 1912. V La Joyi se nič ne zgodi brez dovoljenega dona Pedra Luisa Jarrapellejosa. Vlada zemlji in ljudem, namešča in odstavlja uradnike, ureja in prepoveduje poroke. Vsemogočen je — ne more pa pridobiti ljubke mlade Isabel in to ga spravlja v bes. Isabel natančno ve, kako se mu mora upreti. Neka dne pa najdejo njo in njeno mater brutalno posiljeni in umorjeni. Jarrapellejos ve, da sta morila njegov lastni nečak in grof de la Cruz. Zdaj požene svoj razvejani aparat, da bi prikril zločin — tudi na račun nedolžnih.

Moonstruck (Za luno), Norman Jewison 1987 (*A Soldier's Story, Agnes of Good*). Vdova Loretta Castorini je vraževerna in nesrečna v ljubezni. Prvega moža ji je kmalu po poroki povozil avtobus. Zdaj je zaročena z Johnnyjem Cammarerijem, ki ni posebno privlačen, toda ona išče predvsem varnost. Johnny in njegov brat Ronny sta se oddaljila drug drugemu, ko je Ronny Johnnyja obdolžila, da je kriv za nesrečo, v kateri je izgubil roko. Ker hoče doseči pomiritev, Loretta povabi Ronnyja na poroko — in zaljubita se na prvi pogled. Loretta je razpeta med svojega zaročenca in njegovega brata in družini Castorini in Cammareri se zvrtničita v čustveni vihar, ki doseže vrhunec v odkritju pri kuhinjski mizi in novi poročni ponudbi.

Hudodelci, Franci Slak 1987 (*Eva, Butnska-lja*). Po drugi svetovni vojni Slovenec Peter Berdon iz Trsta zbeži v Ljubljano v severozahodni Jugoslaviji in se tam spoprijatelji s tremi italijanskimi komunisti, ki so tudi politični begunci. Leta 1948 jih hoče jugoslovanska skrivna policija poslati s skrivno na-

logo v Trst. Italijani odklonijo, Peter pa pri-
stane, ker upa, da bo tam srečal svojo an-
gleško prijateljico. Po povratku v Ljubljano
izve, da so tovariše aretirali, in se skrije pri
mračnem tipu z imenom Ivan, ki ga prego-
vori k udeležbi pri nekaj ropih. Ivana in nje-
govo prijateljico ubijejo v policijski raciji;
Peter pobegne in kasneje ga aretirajo na
podlagi montiranih političnih obtožb. Kaže,
da nihče ne verjame, da je storil resnične
prestopke. In tako sanja o begu...

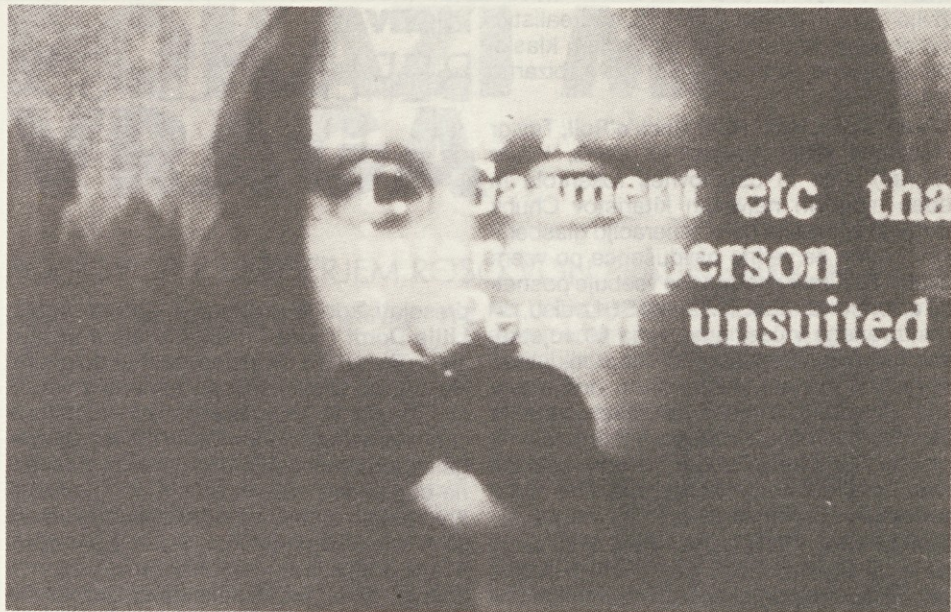
Wohin? (Kam?), Herbert Achternbusch
1987 (*Heil Hitler! Punch drunk*). München-
ska poslovna ženska ga. Rothammer je
morala zapreti posel; nekim tujcem dovoli,
da pustijo v njeni trgovini rdeč zaboj, ki zbu-
di sum policije. Z dobrimi zvezami dobi slu-
žbo kot TV napovedovalka, najprej pa obi-
šče svojo nekdanjo čistilko Roso, ki zdaj
dela v pivnici. Tam jo izsledi policija in jo
obtoži, da je morda prenesla aids na čoka-
tega premierja, ki ga je ugriznila v brado,
zato da bi dobila službo na TV. Rosa lahko
ubija s pogledom in žrtve se kopičijo, a nič
hudega sluteče stranke mislijo, da so vzrok
ubijalske čebele. Ko prispe igralec Kurt Ra-
ab, ki umira zaradi aidsa, ga komaj opazijo.

OUT

Linie 1, Reinhardt Hauff 1987 (*Der Mann
auf der Mauer, Stammheim*). Jutro na ber-
linski železniški postaji Živalski vrt. Potepu-
hi, punki, narkomani, zvodniki, nočne ptice
odhajajo domov spat in še ne prebujeni de-
lavci na delo. Sunnie je mladostnica z deže-
le, zbežala je od doma in išče rock zvezdo
Johnnija, ki ga je srečala na koncertu in jo
je povabil v Berlin. Rekel je, da živi v Kreu-
zbergu: Sunnie sede na podzemsko linijo 1
in se odpelje na glasbeno in nekoliko mora-
sto potovanje po velikem mestu. Dobrodel-
neži, samomorilci, prostitutanci, normalne-
ži, nezaposleni in upokoјenci — vsi so sku-
paj na liniji 1, pa še desperado Bambi in
Marija, ki se ob socialni podpori še vedno
smehlja. Johnnie je pri Živalskem vrtu z ne-
ko žensko in nič ni tako, kot je sanjala Sun-
nie... Ampak glasba se rola naprej, plesal-
ci plešejo in vse se dogaja na liniji 1.

September Woody Allen 1987 (*Hannah and
her Sisters, Radio Days*). Ta mesec v ver-
montski podeželski hiši. Okolje je idilično,
ampak šesterica je obupno nesrečna. So-
sed Howard je zaljubljen v nevrotično pone-
srečeno fotografko Lane. Lane je nora na
prizadevnega pisatelja Petra, ki ima oči le
za njeno najboljšo prijateljico Stephanie.
Lanina mati, nekdanja filmska zvezda Dia-
ne, pride živet z možem, fizikom Petrom, in
sproži travmatske spomine pri Lane, ki naj
bi pri štirinajstih ubila materinega ljubim-
ca. Diane prosi Petra, da bi napisal njeno
avtobiografijo, ki bo neizogibno izkopala
umazane podrobnosti uboja.

Alice, Jan Švankmajer 1987 (debut). Alice
sedi v sobi, obkrožena z igračami, in bere
knjigo Lewisa Carrolla... in kakor soime-
njakinja pride v čudežno deželo. Film pre-
lamlja mejo med sanjami in resničnostjo,
uporablja mešanico animacije in sekvenc
žive igre. Potegne nas v Čarobni svet, kjer

ALFALFA (KRAT. ANIMIR. FILM), REŽIJA RICHARD KWIETNIOWSKI

KEN DEATH GETS OUT OF JAIL (KRAT. DOK. FILM), REŽIJA GUS VAN SANT

THE LAST OF ENGLAND (CELOV. IGR. FILM), REŽIJA DEREK JARMAN

živijo lutke in gibljivi predmeti, nadrealistične podobe, ki otroškim fantazmam klasične zgodbe o Alici dodajajo novo, bizarno razsežnost.

Chuck Berry: Hail! Hail! Rock'n'Roll, Taylor Hackford 1987 (*Against all Odds, White Nights*). Oče in ustanovitelj rokenrola in eden njegovih največjih kitaristov Chuck Berry je vplival na celo generacijo glasbenikov in ima še vedno navdušence po vsem svetu. Ta filmski hommage vsebuje posnetke s koncerta v Fox Theatre v St. Louisu, organiziranega v čast njegovega 60. rojstnega dneva; nastopajo Eric Clapton, Linda Ronstadt in Keith Richards in druge zvezde. Pokaže tudi redke arhivske posnetke Berryja in intervjuje z njegovimi prijatelji — glasbeniki: Everly Brothers, Jerry Lee Lewis, Bo Diddley, Little Richard, Roy Orbison, Bruce Springsteen idr.

Istorija Assi Kljačinoj, kotoraja ljubila, da ne vysla (Zgodba o Asji Kljačini, ki je ljubila, ne da bi se poročila), Andrej Michalkov-Končalovski 1967/87 (*Shy People, Do it for one*). Čas: Rusija v šestdesetih letih. Kraj: nekje „na odprtem“, na povprečni kolektivni kmetiji. Ljudje so prišli k žetvi; med njimi je traktorist, ki se je lani zagledal v hromo, a zadovoljno Asjo. Rad bi se poročil z njo, čeprav je noseča s surovim Stepanom, ki jo žali in ponižuje, a ga ona vseeno ljubi. Asja rodi in spozna, da je zmožnost za srečo le v njej sami. Noče se poročiti niti s traktoristom niti z otrokovim očetom, ki je sprva preziral njeno ljubezen, marveč gre po svoje.

Cry Freedom (Klic k svobodi), Richard Attenborough 1987 (*Gandhi, A Chorus Line*). Na osnovi dveh knjig belega liberalnega južnoafriškega časopisnega urednika Donalda Woodsa o črnem aktivistu Stevu Biku, film pripoveduje zgodbo o skrivnih sestajanjih mož, ki sta postala najboljša prijatelja, medsebojnim razumevanju, ki sta ga sčasoma začutila, o tem, kako pride Biko nazadnje v roke policiji, o njenem brutalnem ravnanju, ki je privedlo do njegove smrti, in o Woodsovem tveganem begu iz Južne Afrike z rokopisom o vseh teh dogodkih. S scenami o neizprosno uničenju črnkega kolibarskega mesta, pogumnih demonstracijah in masakriranju šolarjev v sowetskem getu leta 1976 je sir Richard posnel ostro obsodbo južnoafriškega apartheida.

Powaqqatsi, Godfrey Reggio 1987 (*Koyaanisqatsi*). Qatsi v jeziku Indijancev Hopi pomeni življenje, powaqa pa se nanaša na negativnega čarovnika, ki živi na račun drugih — kakor prebivalci svetovnih metropol živijo na račun tretjega sveta. Film je brez zapleta in dialogov (glasbo je spet napisal Philip Glass), osredotoča se na ljudstva Indije, Afrike, Bližnjega vzhoda in Južne Amerike in pokaže, kako se izražajo skozi delo in tradicijo. Je slaspospev človekovi prizadevnosti — umetelnosti, spiritualnosti, delu in kreativnosti — v ostrem nasprotju z mehaniziranim življenjem v svetovnih metropolah.

Nuts (Norost), Martin Ritt 1987 (*Back Roads, Cross Creek*). Newyorška prostitutka visokega razreda Claudia Draper (Barbra Streisand je tudi producentka filma) je obtožena uboja neke stranke in je polna grenkobe in jeze. Odvetniki in starši se boje, da nima nobenih možnosti, in jo silijo, naj se sklicuje na blaznost, ki jo potrdi zaporški psihiater. Ko odkloni in zahteva sojenje, ji dodelijo precej omahljivega branivca, ki pa kmalu postane gonilna sila izza sodne drame. Sodi se ne le čustveno izmučeni ženski, ampak tudi družbi, ki si jemlje pravico

FESTIVALI

BERLINALE '88

presoajati, kdo je razumen in kdo je „nuts“. **Little Dorrit** (Mala Dorrit), Christine Edzard 1987 (*Biddy*). Ta dvodelen, šest ur dolg filmski prevod Dickensovega romana z vrhunsko igro in veličastno scensko in kostumsko rekonstrukcijo Londona sredi prejšnjega stoletja posreduje dogajanje in vzporedne dogodke z dveh različnih perspektiv. V prvem delu z naslovom *Nikogaršnja krivda* se Arthur Clennam, poslovnež pri štiridesetih, po dolgih letih iz tujine vrne v London in odkrije, da je njegova nekdanja zaročenka zdaj debela, žlobudrava matrona, njegova mati pa še gospodovalnejša kot prej. V njenem turobnem stanovanju sreča nimfo, „malo“ Amy Dorrit in se zaplete v njeno usodo in z njenim očetom Williamom, ki je v zaporu za dolžnike; kmalu bo to izkusil tudi Arthur. *Zgodba male Dorrit* kaže obnovo Dorritovega bogastva, ponesrečen pohod družine v visoko družbo in Amyjino ljubezen do Clennama.

Bo'še sveta (Več luči), Marina Babak 1987 (*Šel soldat, Maršal Žukov*). Goethejeve zadnje besede so postale programsko vodilo filma, ki ima namen osvetliti tabu področja sovjetske zgodovine in s pomočjo *glasnosti* in *novega mišljenja* iz uradne sovjetske zgodovine pregnati bele lise, ki so jih desetletja skrbno varovali. Trocki, Buharin, Kamenjev in Sinovjev se smejo spet omenjati. Navaja se Leninova oporoka in nihče več ne poskuša brisati terorističnega režima Stalina in šefov njegove skrivne službe. Razvidne postanejo vizualne paralele med kultoma osebnosti, ki sta se izgradila okoli Stalina in Brežnjeva, kakor tudi dolgo potlačevana pomembnost Nikite Hruščova. Gle dati je mogoče neznane podobe iz sovjetske zgodovine in fascinanten dokument o procesu „prevrednotenja“ v Sovjetski zvezi. **Empire of the Sun** (Sončno cesarstvo), Steven Spielberg 1987 (*Indiana Jones and the Temple of Doom, The Color Purple*). Šanghaj, december 1941. Hrupno mesto širokih bulvarjev, luksuznih vil, strašne bede v stranskih ulicah, beračev in kulijev. Razvajen enajstletni Jim se igra z aviončki in sanja o letenju po nebu. Japonci zasedejo Kitajsko in na njegovo brezskrbno otroško nedolžnost se zruši strašen udarec. Med evakuacijo Šanghaja ga ločijo od staršev in naučiti se mora skrbeti zase. Naleti na nekdanja ameriška mornarja Basija in Franka in vsi skupaj paberkujejo po cestah, potem pa jih ujamejo in pošljejo v taborišče. Vlada lakota in smrt, toda Jim ima veliko volje do življenja. S svojo neizmerno energijo dobi med sojetniki privilegirano mesto.

XEROX POWER

Rights and Reactions (Pravice in reakcije), Phil Zwickler & Jane Lippman 1987: Lesbikan in Gay Rights on Trial. Fiim v živo dokumentira obe plati vnetljive zadeve: zakonske in civilne pravice lezbijk in gayev... Film prikazuje zgodovinski mikrokosmos, ki razkriva ves spekter kontroverznih mnenj o pravicah lezbijk in homoseksualcev v Ameriki.

Downtown (New York Film Festival): *You*

Killed Me First & Submit To Me, Richard Kern; *Cowboy Stories*, Kembra Pfahler; *Where Evil Dwells*, Tommy Turner & David Wojnarowicz; *Pyrotechnics*, Erotic Psyche; *Fishkill*, Dancenoise & Anthony Chase; *Bloodlust*, Ghislaine Jourdan & Michael Gabriele; *Police State*, Nick Zedd; *The Girl's Can't Help It*, Uzi Parnes; *Libido Lobotomy*, Tom Kincaid; *Der Elvis*, Jon Moritsugu; *Black Monster*, Lung Leg; *Soul City*, M. Henry Jones; *Black Goddess*, Ellen Fisher; *Ratmouth*, Alyson Mead; *Parade*, Joey Ahlbum; *Babydoll*, Tessa Hughes-Freeland; *Blond Voodoo*, Ela Tryano.

Coup de boule, Romuald Karmakar 1987. S čelom nasprotnika treščiti v obraz, francoski vojaki s čelom k omari, lesena vrata — za hec, za vse tovariše. Se vrata vdajo? Ne. Glava? Ne. Kaj potem? Nič.

Hoxey — Quacks who Cure Cancer? (Šarlatani zdravijo raka?), Ken Ausubel 1987: ... govori o zdravstveni politiki, zlasti o dolgi vojni med organizirano zdravstveno stroko... in neodvisnimi praktiki, kakršen je Harry M. Hoxey, ki prodajajo dozdevno čudežna zdravila.

Fingered (Zaznamovani), Richard Kern & Lydia Lunch 1987. Opozorilo: Ta film je VAJA iz KAPITALIZACIJE na IZKORIŠČANJU, ki bo za marsikoga nepotrebno NASILNA, SEKSISTIČNA in ODVRATNA. Zato priporočamo gledalcu previdnost in diskrecijo. Ni naš edini namen ŠOKIRATI, ŽALITI in IRITIRATI, kot člani SPOLNE MANJŠINE pa vas opozarjamo, da je naš edini namen NAHRANITI svojo usmerjenost.

En el nombre del hijo (V imenu sina), Jorge Polaco 1987. To je neprizanesljiva družinska kronika; dogajajo se dogodki vseh vrst, kakor v časopisnih naslovih. Njeni liki so tipično argentinski, prikazujejo skalo perverzних odnosov in izvrstno posredujejo poteze naše represivne družbe.

Black Mic Mač, Thomas Gilou 1987. Goreča obramba pred nestrpnostjo... Komedi-ja, polna šal in šarma...

Mozart and Salieri, Larisa & Leonid Aleksejčuk 1987. Gledališče in kino so dolgo imeli za nezdružljiva antipoda. V New Yorku stacionirana emigranta Aleksejčuka sta ju v odločno antinaturalistični adaptaciji Aleksandra Puškina poskusila pripeljati skupaj... Če je mogoče podreti zid med gledališčem in kinom in teksturni tridimenzionalni objekt, ki ga kamera tako ljubi, z njegovim mogočnim klicem k domišljiji vključiti v abstrakten gledališki prostor — potem lahko v stilistični monotoniji današnje TV drame izbruhnejo vsa bogastva sodobnega vizualnega mišljenja...

Archeology of Film, Werner Nekes 1987. Poglavje o tem, kako s pomočjo camere obscure prostor postane viden, od anamorfičnih in stereoskopskih efektov do holografičnih; drugo o fenomenu počasnosti percepcije, ki jo na zelo sofisticiran način uporablja mo pri ustvarjanju iluzije gibanja.

Wendel, Christoph Schaub 1987. David je kar dobro organiziran, ima prijatelje, posel — ni slabo. Nekaj ga teži, ampak koga ne? Priložnostno je politično dejaven. Nikoli ni

POKAŽI MI VRAGA

POGOVOR Z REŽISERJEM ROSE VON PRAUNHEIMOM

prav razumel, zakaj je njegov dolgoletni najboljši prijatelj Wendel odšel. Kar odpotoval. Bedak. Emigriral. Tam v sedemdesetih letih sta skupaj živela in ljubila, v istem stanovanju in včasih isto žensko. In kaj se zdaj zgodi? Wendel se na lepem vrne. Skupaj preživita dan.

Il grande Blek, Giuseppe Piccioni 1987: ... o skupini mladostnikov z italijanskega podeželja na začetku sedemdesetih let. Zgodba je brez ideološke nostalgije. Sočasni vznemirljivi dogodki v metropolah so v vsakdanjem življenju mesteca v ozadju.

Testing the Limits: NYC (Testiranje meja: New York City), Testing the Limits 1987: ta kolektiv lezbij, gayev in drugih se je sestal zato, da bi dokumentiral nastajajoče oblike aktivizma, ki izhajajo iz reakcij ljudi na vladno neaktivnost glede aidsa. Kolektiv se ukvarja z medijsko produkcijo, ki podpira napore vsakogar, ki ga epidemija aidsa prizadeva.

Nacht im Sputnik: Küß die Hand, Österreich, Peter Hajek; *Kein Ort für Sirenen*, Angie Wells-Rommel; *Mein Kampf, Kaiserschnitt*, Mara Mattuschka; *Verboten verboten*, Lothar Lambert; *Eine Bewegung der Zeit*, M. Kreitzel; *Lebensausschnitte*, Anja Rechenbach; *Tasse Kaffe komplett*, Harry M.; *Verfilmt*, Steffen Ulbrich; *Back to Fucking Cambridge*, Otto Mühl.

The Critical Years (Kritična leta), Gerald L'Ecuyer. Kdo je Chip Dexter in kaj ima opraviti z Andyjem Warholom, Lassie in kanadskim filmarjem, ki dela na svojem prvem celovečernem scenariju?

Internationales Videomagazin Infermental 7 / Buffalo NY Edition, Chriss Hill, Tony Conrad, Peter Weibel 1988. Mednarodni magazin na video kasetah sta si leta 1980 izmislila Gábor in Vera Bódy kot neke vrste enciklopedijo novih umetniških tendenc.

Prispevke sprejema v katerem koli formatu filma in videa. Izdaje se producirajo enkrat ali dvakrat na leto. INFERMENTAL se seli in vsaka izdaja ima druge urednike. Pomaga jim nekdo, ki je že delal kot urednik. Po tem sistemu lahko magazin potuje po vsem svetu in naveže veliko novih stikov, ne da bi pretrgal s svojimi koreninami. INFERMENTAL ni tekmovalni program. Nima nagrad. Uredniški proces je konstruktiven in ustvarja kontekste, ki ilustrirajo podobnosti in razlike.

Summit Gipfel. Eine Sowjetisch-Amerikanische lange Filmnacht: Imagine, Z. Rybczynski; *No Sense of Crime*, Julie Jacobs; *Das jüngste Gericht*, Herz Frank; *Ist es leicht, jung zu sein?*, Juris Podnieks; *Less than Zero*, Marek Kanievski; *Wir fürchten uns vor keinem Feind*, Edmundas Zubavicius; *Powaqqatsi*, Godfrey Reggio.

Signed: Lino Brocka, Christian Blackwood Production, New York 1987. *You Will only Be mine*, *Gold Plated*, *Kontroversyal*, *Jaguar*, *Bayan Ko*, *Insiang*. Special screening!

Kako se ti posreči tako dober videz?

Misliš v primerjavi z lani? Nekateri mislijo, da imam aids in da sem zato shujšal. Drugi mislijo, da sem bil v Ameriki na kozmetičnih operacijah. V Hollywoodu se ljudje pogovarjajo v stilu: „Kako ti je naredil obraz?“ Tako lahko gredo k istemu zdravniku in si postanejo podobni. Shujšal sem, ker sem se podvrgel posebni disciplini. V New Yorku sem začel pisati. Pol leta sem bil tam pod posebnim režimom, na dieti in gimnastičnem treningu — v športnem centru v sosednji hiši — po posebni metodi in s svojim lastnim trenerjem. To mi je zbistrilo glavo. Začel sem veliko pisati in zelo sem bil vesel, da sem tega zmožen. Napisal sem igr o srečanju med Leni Riefenstahl in Fassbinderjem, politično komedijo o dveh herojih nemškega filma, a politično zelo različnih. Režiral jo bom prihodnje jesen v New Yorku. Imam še več idej za igre. Prijeten je odkriti, da si lahko od filmanju kreativni še v drugih stvareh: začel sem tudi slikati. Se pravi, s slikanjem sem dejansko začel, hodil sem na umetnostno šolo, ampak pred petimi leti sem spet začel slikati, preden sem napravil Horror vacui (27), ki je bil v celoti posnet v nalikanih scenah. Drugič, nekaj let pred Anito (30) sem napravil plesno gledališče in tako začel spet plesati — iz mladosti imam tudi nekaj plesne izobrazbe. Napravili smo plesni, bolj kabaretni komad, kjer pleševa Lotti in jaz. Poje Ingrid Kaven — poleg Anitinih tudi nekaj pesmi, ki sem jih napisal sam. Rad preizkušam različne razsežnosti.

Pisal si že prej.

Ja, uživam v pisanju, ampak pisanje zahteva veliko discipline. Odkril sem, da sem zelo hektična oseba, in težko se discipliniram. Tekati okrog in se pogovarjati s tisoči ljudi mi ni težko... Potrebujem poseben režim, da bi si zastavil, da bom pisal med enajsto in tretjo ali kaj podobnega, in se tega potem tudi držal. Filmanje se mi zdi lažje, ker je bolj kompleksno in pri tem že imam določeno rutino — ukvarjati se je treba s kupom ljudi in odgovoren si za kup stvari in vse skupaj teče nekako samo zase. Najtežji del je napisati scenarij. V zgodnjih filmih nikdar nisem napisal scenarija. Film sem kar posnel. Imel sem skupino igralcev — pravzaprav ne igralcev, bolj ljudi, ki so mi bili všeč in ki so bili zelo kreativni in zelo smo improvizirali. In ko se stvari lotiš, dobiš še ljudi, ki ti pomagajo tehnično in drugače, potem pa greš pač naprej. Ne potrebuješ toliko discipline, kakor če si sam, sedi doma in imaš pred seboj list papirja. Če si odgovoren za dosti drugih ljudi in hodiš ven in telefonariš in si aktiven, organiziraš srečanja in usklajuješ stvari — to je bolj zame, sem bolj menažerski in aktiven in zunanji tip. Introvertirano delo je zame veliko težje, in bolj ko se staram, bolj ga odkrivam. Zaradi tega sem zelo srečen. Da se lahko nanašam in zanašam nase. Vedno sem mislil, da sem zelo odvisen od tega,

kar doživljajo drugi. Večina mojih filmov je dokumentarnih, temeljijo na biografijah, uporabljajo veliko biografskih delov. Zdaj sem odkril, da je v meni samem toliko, da moram le na dieto in ohraniti bistro glavo in stvari kar lijejo ven. Prihajajo avtomatično, kakor iz računalnika. Moram le pritisniti na gumb in že sem v transu. In to mi vliva upanje, da se življenje na svoj način zame nadaljuje. Ne gre mi niti toliko za to, kaj ljudje mislijo o meni. Seveda je lepo, da je Anita ljudem všeč, ampak gre bolj za to, kako zadovoljiti sebe.

V Aniti si se dal v vlogo duhovnika. Ima to kakšen pomen?

Ja, vzgojen sem bil kot katolik. Gay center za pomoč ljudem z aidsom v New Yorku je v 90 % sestavljen iz katolikov ali Judov. Če si versko vzgojen, se bolj nagiblješ k moralizmu. Mislim, da sem moralist. V filmih me zelo zanima vsebina, ne samo estetika; hočem, da film nekaj pomeni, da ima diskusijsko vrednost in da vabi ljudi k razmišljanju. Pomembno mi je, da po filmu, ki sem ga napravil, nekaj pride od občinstva nazaj. Od filma se moram sam nekaj naučiti.

Pomen za gledalce — ali to pojasnjuje tvoje zgodnje filme, ki so morda didaktično usmerjeni? Npr. naslov Ni perverzen homoseksualec, ampak situacija, v katerem živi, je kar parola.

Večina mojih filmov ima intelektualni del in senzitivni ali sentimentalni del, obe nasprotji. So analitični in poetični hkrati. Rad delam s tema dvema elementoma. Preden sem se začel ukvarjati s filmom, sem bil slikar; moji filmi so bili zmerom skrajno vizualni. Hkrati so se igrali z intelektualnimi vsebinami in so se tudi delali norca iz njih. Vizualno pa so bili zmeraj zelo ekstremni — kakor ameriški underground film. V prvih dvajsetih filmih sem bil sam tudi snemalec. Kot slikarju mi je bilo vedno zelo pomembno, kakšni so posnetki.

Kakšno je tvoje socialno in kulturno ozadje?

Moja družina je živela v vzhodni Prusiji, kolikor daleč sem lahko sledil. Vedno so bili pol Poljaki pol Nemci. Rojen sem v Latviji. Oče je v nacističnih časih delal za nemško vlado kot inženir v Latviji. Rodil sem se leta 1942 v Rigi, odselili pa smo se leta 1944, pred koncem vojne. Moj oče je, kaže, dobro ravnal z latvijskimi delavci, ker so ga zaščitili, ko so prišli Rusi. Če bi bil slab, bi ga verjetno ubili. Družina je spremenila ime; moj stari oče se je pisal von Miarzewicki in pomenčilo so ga v Mischwitzki. Odraščal sem v Berlinu in ko sem imel dvajset let, smo se preselili v Frankfurt. Tu sem živel do osemnajstega leta. Zelo grd del Frankfurta se imenuje Praunheim. Prevzel sem ime Rosa von Praunheim. To je bilo v času, ko sem slikal in hodil na umetnostno šolo. Kot